

Sprawozdanie z działalności Biblioteki Uniwersyteckiej za rok 2003

I. Uwagi wstępne

Rok 2003 okazał się rokiem nie łatwym w dziejach Biblioteki Uniwersyteckiej. Ocena taka wynika głównie z faktu, niższego niż w latach ubiegłych poziomu finansowania wielu zadań. Gorsza sytuacja finansowa Uczelni sprawiła również, że nie udało się zrealizować pewnych zamierzeń, które finansowane miały być ze środków centralnych.

Zamierzeniem na rok 2003 była kontynuacja wielu prac realizowanych w latach poprzednich. Zaliczyć do nich należy przede wszystkim działania związane z komputeryzacją. Celem było dalsze wzbogacenie bazy nowymi opisami, rozbudowa stanowisk OPAC, wdrażanie kolejnych modułów (w bibliotekach sieci) jak i wykorzystywanie w pełni możliwości stwarzanych przez system. W tym zakresie planowano głównie zmiany w polityce gromadzenia czasopism, związane z przejściem na dostęp do czasopism elektronicznych. Planowano również rozwój współpracy z innymi bibliotekami w Polsce, szczególnie w zakresie przejmowania danych.

W zakresie gromadzenia zakładano dalszy rozwój zakupu celowego literatury zagranicznej, a także pogłębianie specjalizacji poprzez wzmocnienie współpracy z innymi bibliotekami sieci biblioteczno-informacyjnej UAM oraz miasta.

Z zadaniami związanymi z dostępem do źródeł elektronicznych wiązało się oczekiwanie dalszego wzrostu wykorzystywania głównie czasopism elektronicznych, ale i innego typu źródeł, do których Biblioteka organizowała dostęp, a także uaktywnienia wydziałów w przyjmowaniu oferty składanej przez Bibliotekę w zakresie szkoleń z tego zakresu.

Zakładano również w zakresie gromadzenia dalsze prowadzenie selekcji pro i retrospektywnej jak też porządkowania zbiorów (scalanie ciągów).

W związku ze złą sytuacją magazynową planowano dalsze prowadzenie dyskusji środowiskowej na temat sposobu jej rozwiązania. Równocześnie planowano znalezienie nowych magazynów zastępczych w celu przemieszczenia do nich zbiorów oraz szukanie rezerw magazynowych w gmachu głównym.

Chcąc zrealizować te zamierzenia, a także ciągle aktualne zadanie pogłębienia stopnia ochrony zbiorów, zakładano również przeprowadzenie szeregu działań o charakterze remontowym, dot. zabezpieczenia gmachu systemem alarmowym, przemieszczenia szatni, ograniczenia niekontrolowanego dostępu do Biblioteki, m.in. poprzez korektę zasad udostępniania zbiorów w gmachu głównym.

Zamierzeniem kierownictwa Biblioteki było także uaktywnienie starań o pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych, zwiększenie zakresu środków pozyskiwanych samodzielnie m.in. poprzez intensyfikację sprzedaży nakładów własnych, a także wzmocnienie wszystkich działań promocyjnych i marketingowych.

Pewien wpływ na działania Biblioteki miały także decyzje podejmowane przez centralne władze uczelni, m.in. związane z realizacją zadań wykonywanych w oparciu o Ustawę o zamówieniach publicznych. Poszerzyło to bardzo np. zakres działania Oddziału Czasopism i Wydawnictw Ciągłych, ale także spowolniło realizację wielu prac w wyniku długotrwałych procedur administracyjnych.

Przedstawione powyżej główne założenia wyznaczały kierunek prac w roku sprawozdawczym.

II. Organizacja

1. Struktura organizacyjna Biblioteki Uniwersyteckiej nie uległa żadnym zmianom. Planowane zmiany, m.in. w Oddziale Informacji Naukowej, nie doszły do skutku z powodu braku możliwości uprzedniego wykonania prac technicznych. Przygotowano projekt zmian w Oddziale Administracyjno-Gospodarczym, które zaczną obowiązywać w roku 2004.

2. Rada Biblioteczna, której skład także uległ w okresie sprawozdawczym zmianie, zebrała się 4-krotnie omawiając m.in. sprawozdanie roczne, działalność PFBN, egzekwowanie należności od czytelników nie przestrzegających regulaminu, problematykę gromadzenia, przechowywania i ochrony zbiorów specjalnych, prenumeraty czasopism, sprawy kadrowe.

3. Przygotowano 11 zarządzeń wewnętrznych dotyczących m.in. zasad gromadzenia zbiorów specjalnych, ich opracowania, opracowania wydawnictw monograficznych wydanych w obrębie ciągu czasopism, wprowadzenia kontroli obiegu materiałów na tzw. drodze książki, zasad szkolenia pracowników nowoprzyjętych, zasad prowadzenia selekcji retrospektywnej ze zbioru głównego.

4. Wykorzystanie etatów:

Grupa pracownicza	Liczba etatów
- bibliotekarze dyplomowani	19 1/2
- służba biblioteczna	132 13/24
- inżynierijno-techniczni	7
- administracja	4 1/2
- obsługa	31 1/4

Stan etatowy Biblioteki Uniwersyteckiej wyniósł na koniec roku 194 i 19/24 etatu (w tym bibliotekarze + inżynierijno-techniczni 159 i 1/24, a administracja + obsługa 35 i 3/4). Uzyskano nowe etaty dla: Czytelni Zbiorów Specjalnych w celu wzmocnienia jej ochrony, Oddziału Informacji Naukowej, Samodzielnej Sekcji ds. Komputeryzacji oraz służb portierskich (ochrona obiektu) Zatrudnionych na nich były 204 osoby - 66 mężczyzn (32%) i 138 kobiet (68%).

Strukturę wykształcenia kadry :

Wykształcenie	Ilość osób	%
- wyższe	116	56,9%
- średnie biblioteczne	8	3,9%
- średnie	37	18,2%
- zasadnicze	25	12,7%
- podstawowe	17*	8,3%

*w tym 13 osób w obsłudze i administracji

W porównaniu z poprzednimi latami postępowały zapoczątkowane w nich zmiany w strukturze zatrudnienia, charakteryzujące się zwiększeniem liczby osób z wykształceniem wyższym i średnim bibliotecznym. Dwie osoby zdały egzamin kwalifikacyjny i uzyskały uprawnienia bibliotekarza dyplomowanego.

Nadal w Bibliotece równocześnie mogło odbywać zastępczą służbę wojskową 5 poborowych, z czego skorzystało 7 osób.

5. Absencja chorobowa wraz z opieką i urlopami macierzyńskimi wyniosła 2.433 dni, tj. 10,42 na 1 osobę (2002 – 10,97 dni). Fluktuacja kadr wynosząca 7,5% była minimalnie wyższa niż w roku 2002, kiedy to wyniosła 6,6%, co spowodowane zostało głównie koniecznością zatrudnienia osób na nowo utworzone etaty.

6. W roku sprawozdawczym przeprowadzono regulację uposażeń, zgodnie z przyjętym na uczelni porozumieniem, w którym nie uwzględniono zgłaszanych przez Dyрекcję BU wniosków o traktowanie bibliotekarzy dyplomowanych zgodnie z ich wysokim wykształceniem i specjalnym miejscem w strukturze biblioteki (tak jak miało to miejsce w wielu bibliotekach kraju).

Średnia płaca brutto dla służby bibliotecznej - bez 20% premii - wynosiła 1.270,93 (w 2002 - 1.113 zł.), a dla bibliotekarzy dyplomowanych 2.165,85 (2002 - 1.782 zł.)

7. Wszyscy pracownicy otrzymali:

- w grudniu jednorazowo dodatkowe wynagrodzenie (tzw. „karpiove”) w wysokości 300 zł.,
- z funduszu socjalnego kwotę 700 zł (na pełen etat, dla pracujących minimum 1 rok),
- legitymacje uprawniające do korzystania ze zniżki 50% za przejazdy koleją.

8. Z funduszu nagród w wysokości 37.100 zł. nagrody otrzymało 51osób (co oznacza kolejny rok z rzędu zmniejszająca się pulę – w roku ubiegłym nagrody otrzymało 57 osób).

Niski poziom płac nie pozostawał w żadnym stosunku do wymagań kwalifikacyjnych i obciążenia personelu, które wzrosły niewspółmiernie w związku z transformacją Biblioteki wynikającą z jej komputeryzacji i związanych z nią nowych możliwości jak i zwiększonych oczekiwań. Jedyłą możliwością poprawy sytuacji w tym zakresie stawało się pozyskiwanie środków na realizację pewnych zadań w postaci prac zleconych oraz utrzymania zasady odpłatności za dyżury sobotnio-niedzielne w Oddziałach Udostępniania i Magazynewania.

III. Finanse

1. Budżet Biblioteki Uniwersyteckiej wyniósł **9.020.000 zł.** (w 2002 - **9.300.000 zł.**), a więc był o 3% niższy od środków planowanych na rok poprzedni, a o 2,5% od jego wykonania. Budżet Biblioteki stanowił 4,6 % (2002 - 5,04%) w budżecie Uczelni.

Plan i wykonanie budżetu (w tys. zł.) przedstawia poniższa tabela:

Dział budżetu	Plan na 2003	Wykonano w 2003
1. Wynagrodzenia z narzutami w tym: osobowy fundusz płac	5.430 4.100	
bezosobowy fundusz płac	100	
"13 pensja"	310	
2. Odpisy na fundusz zakładowy	260	
3. Amortyzacja	200	
4. Zakup książek	400	
6. Zakup czasopism i baz danych	1.200	
7. Zbiory specjalne	200	
8. Zakup drobnego wyposażenia	50	
9. Zakup materiałów	150	
10. Opłaty pocztowe	90	
11. Konserwacja, wykonanie druków, mikrofilmowanie	180	
12. Koszty utrzymania obiektu	680	
13. Podróże krajowe i zagraniczne	20	
14. Pozostałe koszty w tym VAT	160 55	
Ogółem (w tys. zł)	9.020	

Wydatki budżetu zostały zrealizowane na poziomie 99,4%, co wyniknęło głównie z faktu obniżenia kosztów utrzymania budynku i tzw. pozostałych kosztów (łącznie 236.000 zł.)

Wzorem lat ubiegłych Biblioteka Uniwersytecka starała się samodzielnie pozyskiwać środki na realizację określonych zadań. Pozyskano blisko 620 tys. zł (2002 - 813 tys. zł.), tj. 6,8% w stosunku do dotacji budżetowej, w tym:

- Kary	91.730
- Zapisy	167.760
- Czytelnie (zapisy, ksero, mikroprinter itp.)	12.790
- Odsetki	36.762
- DWB	67.000
- Dotacja statutowa	51.543
- Dotacja PZU ze środków na prewencję	80.000
- Grant KBN na zakup komory próżniowej	83.000
- Sprzedaż wydawnictw	8.836
- Pracownia Mikrofilmowa	19.546
- inne	7.000

Środki uzyskane w ramach DWB przeznaczono na prowadzenie retrokonwersji, konserwacji zbiorów, prace nad zbiorami (selekcje, porządkowanie) oraz zakup baz danych.

Środki uzyskane z kar i zapisów przeznaczono na zakup literatury i drobnego wyposażenia, na opłacenie godzin nadliczbowych związanych z realizowanymi zadaniami dodatkowymi (retrokonwersja, przenosiny zbiorów, dyżury sobotnio-niedzielne).

2. Sytuację finansową Biblioteki Uniwersyteckiej w roku 2003 uznać należy za gorszą w porównaniu z sytuacją z roku 2002 i jedną z najmniej korzystnych w ostatnich latach. Nie pozwoliła ona na utrzymanie poziomu gromadzenia celowego (zakupy) na pożądanym poziomie, prowadzenia remontów w koniecznym zakresie, zlecenie usług introligatorsko-konserwatorskich oraz prowadzenie wspomnianych już prac związanych z komputeryzacją (zakup sprzętu). Po raz pierwszy od kilku lat konieczne stało się także – mimo dalszych potrzeb- ograniczenie prac nad retrokonwersją zbiorów.

IV. Obsługa administracyjno-gospodarcza

1. Przyjęto 58.198 (w 2002 - 53.350), a wysłano 23.331 (w 2002 – 22.868) przesyłek za kwotę 71.964 zł (w 2002 - 82.758). Oznacza to, że każda tegoroczna przesyłka kosztowała BU przeciętnie 3,1 zł i była tańsza od ubiegłorocznej o 0,5 zł. Zostało to spowodowane głównie zmniejszeniem liczby wysłanych paczek zagranicznych z 508 do 159, wynikającego przede wszystkim ze zmniejszenia wymiany. Warto wskazać, że działania BU na rzecz zmniejszenia kosztów portoriów, pozwoliły - mimo wzrostu cen usług pocztowych - na zejście do poziomu 72 tys. z poziomu 100 tys. w roku 2001.

2. W zakresie prac remontowych:

- wyremontowano gabinet i sekretariat Dyrektora Biblioteki,
- wyremontowano kilkanaście pomieszczeń pracowniczych, które wyposażono w nowe meble dostosowane do obecnych warunków pracy i sprzętu komputerowego,
- wymieniono instalacje elektryczną i częściowo wodną oraz pomalowano pomieszczenia Pracowni Konserwacji i Sekcji Opraw,
- wykonano drugi etap instalacji alarmowej (budynek B i posesja),
- naprawiono kominy, opierzenia i częściowo przełożono dach nad starym magazynem.

Niestety mimo uprzednich założeń nie przeprowadzono malowania hollu i klatki schodowej oraz czytelń starego gmachu. Prowadzone prace projektowe pozwalają żywić nadzieję na przeniesienie szatni i zbudowanie szybu windy w I połowie 2004 roku.

Stan budynków - szczególnie budynku głównego - wymaga dalszych intensywnych prac remontowych, które powtórnie zgłoszono do planu remontowego uczelni na rok 2004.

3. Zakupiono głównie sprzęt komputerowy, wyszczególniony w rozdziale XI.

V. Gromadzenie zbiorów

1. Wpływ ogólny oraz ilość materiałów skierowanych do zbiorów przedstawia się następująco (w tys. wol.):

Rok	Wpływ ogółem	Wpływ do zbiorów
1999	148,9	31,2
2000	155,0	32,5
2001	200,6*	37,2
2002	197,7	71,2*
2003	199,1	66,5

*Od tego roku cyfry tej nie należy odnosić bezpośrednio do wielkości z roku poprzedniego, z uwagi na zmieniony system liczenia wpływów.

2. Z ogólnego wpływu skierowano do dalszego opracowania **66.457** (2002 - 71.207) jednostek (33,4%). Duża selekcja jest wynikiem stałego zawężania gromadzenia do publikacji wyłącznie wartościowych, wzrastającej tendencji do przekazywania materiałów specjalistycznych do innych bibliotek UAM i miasta, co jest w pełni zgodne z przyjętą polityką gromadzenia. Należy zwrócić uwagę na utrzymanie się trzeci rok z rzędu (po latach dynamicznego wzrostu) ilości materiałów wpływających do Biblioteki.

3. Ilość materiału, który wpłynął do Biblioteki wg źródeł wpływu (w wol.):

Źródło wpływów	2003	2002
Kupno	22.856	21.352
Wymiana	5.474	7.405
EO	94.479	89.232
Dary	9.844	10.870
Dublety	66.458	65.428
RAZEM	199.111	197.683

4. Do dalszego opracowania z poszczególnych źródeł wpływu skierowano :

Źródło wpływu	2003 (w jednostkach)	2002 (w jednostkach)	Udział % w wykonaniu 2003	Udział % w wykonaniu 2002
Kupno	19.772	20.910	29,75	29,4
EO	38.472	41.584	57,89	58,4
Wymiana	1.650	2.255	2,48	3,2
Dary	6.563	6.458	9,88	9,0
Dublety	0	0	-	-
RAZEM	66.457	71.207	100	100

Wyliczona powyżej struktura, w stosunku do roku poprzedniego i przyjętych założeń, nie uległa zasadniczym zmianom. Udział wpływów z kupna utrzymał się zasadniczo na poziomie roku ubiegłego, lekko wzrastając do wielkości 29,75%. Ta wielkość nie jest jednak do końca zadawalająca, gdyż jest jeszcze niższa od poziomu lat 2000-

2001. Sytuacja powyższa spowodowana została brakiem środków na celowe kupowanie większej liczby materiałów, mimo wskazywania na niezadowalający poziom zaspakajania potrzeb naukowych i dydaktycznych uczelni.

Najważniejsze źródło wpływów stanowił EO (57,89%), i to mimo prowadzenia znacznej jego selekcji (do zbiorów skierowano 39% wpływów), co oznacza minimalny spadek w stosunku do roku ubiegłego.

Te dwie drogi celowego doboru materiałów do zbiorów przyniosły w roku sprawozdawczym 87,64% (w 2002 - 87,8%) wszystkich wpływów, co uznać należy za zjawisko jak najbardziej pożądane.

Wpływy pozyskiwane drogą darów oraz zagospodarowywanie dubletów i druków zabezpieczonych zawsze podlegają największym wahaniom, które trudno przewidywać i stymulować. Zgodnie z przyjętymi założeniami, należy jednak i tu dbać o dobór wyłącznie materiału wartościowego i zgodnego z założeniami polityki gromadzenia. Udział tych źródeł jak i wymiany winien w następnych latach nadal maleć.

Zmalał wpływ z wymiany, co jest konsekwencją przeprowadzonej selekcji liczby partnerów i realizacji decyzji dotyczącej zaprzestania wprowadzania do zbiorów materiałów nie profilowych lub zbyt szczegółowych.

5. Prowadzana od 1998 roku weryfikacja partnerów wymiany przyniosła dalsze efekty w roku sprawozdawczym. Prowadzono wymianę z 35 partnerami (w tym 34 bibliotek zagranicznych i 1 krajowa). Kontrahentom BU wysłano łącznie 1.819 wol. (2002 - 3.301 wol.), z których 1.003 (2002 - 2.529) stanowiły publikacje zakupione na ten cel z Wydawnictwa Naukowego UAM. Spośród otrzymanych od partnerów 5.474 (2002 - 7.405) wol. do zbiorów skierowano 1.650 (2002 - 2.255), a więc 30,1 % spośród nich. Materiały specjalistyczne kierowano do bibliotek sieci.

6. Liczba tytułów czasopism w wersji print wprowadzanych do zbiorów zmniejszyła się w stosunku do roku ubiegłego i wyniosła **2.860**, w tym 2.352 polskich oraz 508 zagraniczne (w 2002 roku, odpowiednio 2.368 i 1.064, łącznie **3.432**). Wynika to głównie z ograniczenia liczby tytułów pozyskiwanych poprzez wymianę oraz zmiany modelu gromadzenia na dostęp elektroniczny jako podstawowy uzupełniany dostępem print. Zapewnialiśmy użytkownikom w drodze kupna elektroniczny dostęp do **6.591** tytułów pełnotekstowych (zagranicznych 6.318, polskich 273). Łącznie więc czytelnicy otrzymywali dostęp do **9.451 tytułów czasopism**, nie licząc elektronicznych czasopism, do których dostęp online jest bezpłatny lub tych płatnych, do których uzyskujemy dostęp wyłącznie na poziomie abstractów czy spisów treści (ok.25.000 tytułów). Zmiany w zakresie dostępu do czasopism uznać należy za najbardziej widoczne w zakresie zarządzania zbiorami.

7. W wyniku prowadzonej selekcji wycofano ze zbioru głównego 16.365 wol. (w 2002 - 24.753 wol.), ze zbiorów specjalnych (2002 - 246) jednostek, co dało łącznie 16.611 (w 2002 - 25.399) wol. Selekcja zbiorów była niższa niż w roku ubiegłym, co jest wynikiem wyczerpania się w zbiorze głównym materiału łatwego do selekcji (literatura wieloegzemplarzowa, społeczno-polityczna, dysertacje). Z inwentarzy wykreślono **16.692** jednostek. Liczba nowych, zinwentaryzowanych jednostek wyniosła we wszystkich komórkach **30.330** i była o 13.638 wyższa od liczby jednostek wyselekcjonowanych.

8. Ze 129.793 (2002 - 122.638) jednostek wpływów pierwotnych i wtórnych zagospodarowanych przez Sekcję Zagospodarowania Druków Zbędnych żadnej

jednostki nie skierowano do zbiorów, 5.408 wol. (w 2002 - 5.310) przekazano bibliotekom sieci, a 31.105 (2002 - 30.836) innym odbiorcom. Na aukcję skierowano 3.980 (2002 - 4.947) wol., natomiast na makulaturę przekazano 89.300 (2002 - 81.545) jednostek.

9. Nowością stało się opracowanie programu komputerowego, zapewniającego stały przepływ informacji do wybranych antykwariuszy o brakach i materiałach poszukiwanych przez Bibliotekę. Program zacznie działać od 2004 roku i winien przynieść wzrost poziomu zaopatrzenia Biblioteki w te poszukiwane materiały.

10. Łącznie na gromadzenie wydano (w zł.):

	2002	2003	zmiany w %	Udział %	
				2002	2003
Prenumerata czasopism (print)	2.456.237,52	2.462.155,16	+0,24	63,7	63,4
Książki	588.684,49	553.378,17	-6	15,2	14,3
Zbiory specjalne	269.465,00	186.088,78	-31	7,0	4,8
Bazy danych, e-czasopisma, konsorcja	543.440,61	681.054,93	+25,3	14,1	17,5
Łącznie	3.857.827,62	3.882.677,04	+0,64	100,00	100,00

Łączne wydatki na gromadzenie utrzymały się więc na ubiegłorocznym poziomie. Wzrost kosztów prenumeraty czasopism był minimalny. Za te same praktycznie fundusze udało się zapewnić dostęp do znacznie większej liczby tytułów czasopism. Osiągnięto to przez zmianę modelu gromadzenia. Podstawową wersją stała się wersja elektroniczna, do której dokupujemy wersję print. Kupujemy je biorąc udział w różnych konsorcjach wydawców jak i dostawców.

Koszty dostępu do źródeł elektronicznych wzrosły o 25%. Łączny wzrost wydatków na prenumeratę i zapewnienie dostępu elektronicznych wyniósł więc 80,9%, dzięki któremu jednak podwojono liczbę udostępnionych czasopism. Biorąc pod uwagę płynące z tego korzyści (tj. dostęp do tysięcy nie znanych uprzednio na uczelni źródeł, niski w stosunku do wydawnictw print koszt ich pozyskania, duży wzrost udostępniania) wprowadzenie tego modelu uznać można za bardzo korzystne.

Zwiększenie kosztów w tych grupach musiało wpłynąć na zmniejszenie wydatków w pozostałych. Zasadnicze znaczenie jednak odegrało tu globalne zmniejszenie środków przeznaczonych w budżecie na gromadzenie zbiorów, którego nie mogły zrekompensować środki przeznaczone na ten cel z funduszy samodzielnie pozyskanych przez Bibliotekę. Martwi szczególnie ograniczenie drugi rok z rzędu o 6% funduszy wydatkowanych na zakup książek.

Ponieważ kupiono 8.304 (2002 - 6.591) wol. wydawnictw zwartych, łatwo można wyliczyć, iż przeciętnie jeden tom tego typu wydawnictw kupiony w 2003 roku kosztował 66,6 zł (w 2002 roku - 89,3 zł) i był niższy od ubiegłorocznego o 22,7 zł. Taka sytuacja wynika z faktu, że przy zakupie 7.651 wol. wydawnictw polskich (2002 - 6.009) kupiono tylko 480, znacznie droższych, pozycji zagranicznych (2002 - 582).

Mimo dużej troski o właściwy rozwój zbiorów specjalnych, w sytuacji gdy brakuje środków najbardziej oszczędza się na ich zakupie, co potwierdza tegoroczna sytuacja, gdyż brak funduszy nakazał ograniczenie ich zakupu aż o 31%.

11. Ogólny stan ilościowy zinwentaryzowanych zbiorów wyniósł:

Rodzaj materiału	31.12.2002	Nowe	Odpisane	31.12.2003
Książki	1.527.280	22.744	8.343	1.541.681
Czasopisma	682.943	3.900	8.103	678.740
Zbiory specjalne	469.762	3.686	246	473.202
Razem	2.679.985	30.330	16.692	2.693.623

Uwaga: Czasopisma Sekcji Zbiorów Masońskich (w liczbie 48.056 wol., w tym wpływy nowe w liczbie 12 wol.) liczone są w rubryce czasopisma a nie zbiory specjalne.

VI. Opracowanie zbiorów

1. Alfabetyczne dzieł zwartych i seryjnych:

Zadanie	2002	2003
Opracowane rekordy:	36.014	25.537
- nowe	21.613	12.970
- przejęte	1.341	4.028
- poprawione	461	764
- wtórne	12.599	10.071
- usunięte	449	198
Hasła khw nowe	3.975	2.539
poprawione	322	159
Zinwentaryzowano w wol. o wartości	40.584* 1.073.918,4 zł.	31.345** 1.054.571,26 zł.
Wykreślono wol.	16.406	8.343

* w tej liczbie 22.744 rekordów nowości i 17.840 rekordy po retrokonwersji

** w tej liczbie 22.814 rekordów nowości i 8.531 rekordów po retrokonwersji

2. Czasopisma:

Zadanie	2002	2003
Rekordy bibliograficzne	1.303	991
Rekordy egzemplarzy	1.337	1.082
Rekordy pozycji (wol.)	23.286	22.613
Dopisano w inwentarzu tradycyjnym (wol.)	3.675	3.888
Założono nowych sygnatur:	238	168
Wyłączono ze zbiorów (sygnatur// wol.)	96//3.128	121//8.103

3. Klasyfikacja rzeczowa:

Zadanie	2002	2003

Opracowane rekordy: nowe	11.123	8.307
przejęte	-	1.680
retrokonwersja	9.561	8.052
Łącznie:	20.684	18.039
Sprawdzanie rekordów zwrotów	2.195	2.900
Kontrola haseł przedmiotowych	8.132	3.372
Szeregowanie kart w kat. tradycyjnym	385	276
Usuwanie kart zagubień	1.219	1.917
Wyłączono kart	13.396	8.012

4. Prace nad katalogiem alfabetycznym objęty:

Zadanie	2002	2003
Włączono kart	1.939	3.773
Wyłączono kart	1.743	3.729

Oddział Kontroli Zasobu, wykonując niezbędne prace nad zamkniętym katalogiem alfabetycznym, oznaczał karty pieczętąką Horizon karty (2.870), wyjmował karty odsyłaczowe książek poddawanych retrokonwersji oraz karty czasopism wprowadzanych w całości do bazy, oznaczał książki jednoegzemplarzowe do wyłącznego korzystania na miejscu (łącznie 2.698), prowadził selekcję bieżącą, sprawdzał zamówienia czytelnicze niezrealizowane z powodu zagubień.

VII. Zbiory specjalne

1. Zgromadzono 6.319 jednostek zbiorów specjalnych (2002 - 8.531). Wszystkie praktycznie źródła wpływów wykazują spadek w stosunku do wpływów z roku ubiegłego. Liczba jednostek pozyskanych drogą kupna wyniosła 1.345 (2002 - 2.313), wymiany 14 (196), darów 891 (1.872) jako egzemplarz obowiązkowy 2.949 (3.836), zbiorów zabezpieczonych 118 (316).

2. Na szczególne podkreślenie zasługuje pozyskanie dwóch XVII-XVIII - wiecznych map Śląska, pochodzącego z tego okresu planu Poznania, dalsza rozbudowa zbioru ikonografii.

3. Opracowano 3.686 jednostki (2002 - 7.683), co uznać należy za wynik nie do końca satysfakcjonujący. Ocena wynika z tego, iż część z nich należy do grupy intensywnie przekatalogowywanych starych druków z dawnego zbioru Kaiser Wilhelm Bibliothek (456 dzieł) w związku z ich przeniesieniem do magazynu głównego, co nadal stanowić będzie poważne zadanie na najbliższe lata. Duża jest szczególnie dysproporcja pomiędzy wpływem a opracowaniem w zbiorach kartograficznych.

4. Utrzymując podjętą pięć lata temu decyzję (dotyczącą sposobu realizacji zadań związanych z konserwacją), tylko część środków przeznaczono na wykonanie pełnej konserwacji wybranych obiektów u zewnętrznych konserwatorów spoza Biblioteki. W ten sposób poddano konserwacji 14 obiektów.

Nadal pozytywnie rozwijała się współpraca z Akademią Sztuk Pięknych w Warszawie, której studenci w ramach prac dyplomowych konserwują obiekty ze

zbiorów BU. W roku sprawozdawczym za szczególnie ważne należy uznać zakończenie konserwacji XVII wiecznego globusa Mateusza Greutera.

Drugą część środków przeznaczono na wykonanie drobnych zabiegów konserwatorsko-zabezpieczających (czyszczenie opraw pergaminowych, natłuszczanie opraw skórzanych, podklejanie obiektów ikonograficznych i kartograficznych). Objęto nimi przeszło 3.650 (w 2002 - 9.300) najcenniejszych obiektów z XV i XVI wieku.

5. Sekcja Konserwacji zakonserwowała i oprawiła 159 (2002 - 342) starych druków, rękopisów i masoników, a Sekcja Opraw oprawiła 256 (2002 - 106) broszur starodrukowych oraz rękopisów.

6. Kontynuowano akcję przenoszenia zbiorów specjalnych do nowego magazynu, ich porządkowania i układania, jak również akcję wydzielania i przenoszenia zbiorów należących do NZB, które podlegać będą szczególnej ochronie sprawowanej przez Oddział Zbiorów Specjalnych.

7. Kontynuowano mikrofilmowanie zabezpieczające starych czasopism, a także skanowanie obiektów specjalnych (starych druków, ikonografii).

8. Pracownicy oddziału intensywnie pracowali nad realizacją programu Boscha, tj. opracowania i mikrofilmowania wytypowanych zbiorów (stare druki + zbiory masońskie).

9. Wyselekcjonowano 246 jednostki zbiorów specjalnych (w 2002 - 646), głównie spośród wydawnictw nutowych i masońskich.

10. Z czytelni Oddziału skorzystało 1.641 czytelników (2002 - 1.547), którym udostępniono łącznie 7.459 obiektów.

11. Rozpoczęto przeprowadzanie skontrum rękopisów muzycznych.

VIII. Przechowywanie i ochrona zbiorów

1. Przemieszczanie i porządkowanie zbiorów realizowane było z mniejszym natężeniem niż w roku ubiegłym. Akcją przemieszczeniową objęto 38,2 tys. wol. (w 2002 - 450,8 tys.), które w całości uporządkowano. Zakończono pakowanie zbiorów (65 tys. wol.) w tzw. baraku w celu ich przeniesienia do magazynu przy ul. 28 Czerwca.

2. Zakończono porządkowanie księgozbioru Kaiser Wilhelm Bibliotek.

3. Oklejono, tj. przysposobiono technicznie do udostępniania 41,1 tys. woluminów książek i czasopism (w 2002 - 39 tys.).

4. Sekcja Skontrum wróciła do prowadzenia bieżącej kontroli księgozbioru, sprawdzając 100.000 sygnatur i stwierdzając 1.120 zagubień. Prowadzono równocześnie szereg prac związanych z dalszym porządkowaniem kuponoteki i kont wypożyczalni oraz sprawdzaniem zamówień czytelniczych niezrealizowanych z powodu stwierdzenia zagubienia. Łącznie stwierdzono 2.870 zagubień. Kontynuowano akcję wpisywania do bazy komputerowej sygnatur książek

wycofanych lub zagubionych, odnotowując 25.400 sygnatur (2002 - 53.650) co umożliwiła sprawniejsze prowadzenie typowego skontrum.

5. Oprawiono łącznie 4.106 wol., w tym Sekcja Opraw w ramach godzin służbowych 3.354, 752 jako prace zlecone (w 2002 - łącznie 6.337 wol.). Sekcja wykonała również ponadstandardowe oprawy skórzane (18) oraz oprawy starodruków (252).

Sekcja Opraw wykonała również 25 pudła na zbiory (w 2002 - 107) oraz 370 teczek do gazet (w 2002 - 720) a także 1 dyplom h.c. dla Rektora UAM.

6. Sekcja Konserwacji wykonała naprawę lub konserwację 249 opraw (2002 - 355) i 2.694 różnych zabiegów introligatorskich (2002 - 881).

7. Dla Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu wygazowano 2.640 paczek dokumentów.

8. Kontynuowano wydzielanie i przenoszenie (ok. 12.000 wol.) do wyodrębnionego magazynu materiałów zakwalifikowanych do Narodowego Zasobu Bibliotecznego.

9. Pracownia Mikrofilmowa wykonała przeszło 309 tys. klatek mikrofilmowych oryginałów (w tym 33 tys. czasopism bieżących, 275,5 tys. w ramach programu Boscha), oraz blisko 450 tys. klatek diazo. Zeskanowano 13 obiektów (5,5 tys. plików) głównie dla potrzeb Oddziału zbiorów specjalnych i czytelnicy oraz wykonano skany o łącznej objętości przeszło 2,5 tys. plików dla innych użytkowników. Wykonano blisko 84 tys. kserokopii z mikrofilmów i oryginałów.

10. Firma Mikrofilm - Center przeprowadziła konserwację 15.148 klatek najstarszych mikrofilmów oraz zeskanowała z mikrofilmów 17 roczników „Głosu Wielkopolskiego” (łącznie 39 płyt za lata 1951-1968).

IX. Udostępnianie zbiorów

1. W zakresie zamówień złożonych w magazynie zanotowano wzrost o 9,14%, odnotowując ich 164.597 (2002 - 149.565).

Ze złożonych zamówień realizowano 131.933 (2002 - 120.709 wol.), co oznacza że wskaźnik rewersów zrealizowanych wyniósł 80,2% (2002 - 80,7%). Podtrzymano stan wyraźnej poprawy tego tak bardzo niezadowolającego w poprzednich latach wskaźnika. Z powodu wypożyczenia nie zrealizowano 17,1% (2002 - 15,56%) złożonych zamówień, a z powodu zagubień 2,8% (w 2002 - 3,7%). Spadek tego ostatniego wskaźnika cieszy szczególnie. Liczba zamówień niezrealizowanych wyniosła 32.664 (2002 - 28.856), tj. 19,8% (2002 - 19,3%).

2. Liczba czytelników zarejestrowanych w roku bieżącym wyniosła 19.612 (2002 - 17.041), sprawiając, iż liczba aktywnych kont czytelniczych osiągnęła 29.748 (w 2002 - 26.648). Kontynuowano przenoszenie tradycyjnych kont czytelniczych do bazy komputerowej, co nie następuje tak szybko jak zakładano z powodu trudności w zdopingowaniu wszystkich czytelników do założenia nowego konta.

3. W Oddziale Udostępniania udostępniono łącznie **543.418** wol. (2002 - 535.111), co oznacza wzrost o 2,5 %. Udostępniono:

- w czytelnicy: 355.983 wol., (2002 - 355.180) co oznacza wzrost o 0,2%,
- poprzez wypożyczalnię miejscową: 150.647 wol., (2002 - 134.977), wzrost o 11,6%, w tym: bezpośrednio z księgozbioru wypożyczalni 122.275 (w 2002 -

- 107.763), co oznacza wzrost o 13,5%, z magazynu 28.444 (w 2002 - 27.214) co oznacza wzrost 4,5%,
- poprzez wypożyczalnię międzybiblioteczną: 3.322 wol. (2002 - 3.235) co oznacza wzrost o 2,6%,
 - w Domach Studenckich: 22.724 wol. (2002 - 25.891), spadek o 12,2%.

Wypożyczalnia przyjęła 126.175 zwrotów.

4. Pozostałe agendy Biblioteki udostępniły w tradycyjny sposób 13.500 jednostek (2002 - 13.003 jednostek) co daje łącznie **556.918** rejestrowanych udostępnień (2002 - 548.114). Suma ta nie obejmuje udostępnień zbiorów podręcznych czytelników w ramach tzw. wolnego dostępu do półek. W skali całej Biblioteki udostępnianie tradycyjne wzrosło więc o 1,6%.

5. Mimo pewnej niedoskonałości systemu rejestracji udostępnień elektronicznych, a przede wszystkim wspomnianym kłopotom z dostępem do baz, w roku sprawozdawczym zarejestrowano 197.728 (2002 - 498.980) wyszukanych tą drogą abstraktów i artykułów. Łącznie więc zarejestrowano **754.646** udostępnień, wśród których elektroniczne stanowiły 26,2%.

6. Nie prowadzono selekcji księgozbioru dydaktycznego. Zarejestrowano 141 ubytków, powstałych w wyniku zagubień. Wprowadzono 5.095 książek (2002 - 4.600). Liczył on na koniec roku **66.532 wol.**

7. Mimo pewnych trudności utrzymano wprowadzoną w końcu roku 1999 zasadę realizacji zamówień do czytelników co 30 minut (uprzednio co 60 min.).

8. Kontynuowano akcję zabezpieczania księgozbioru dydaktycznego (foliowanie) i równoczesnego jego oznaczania działowego i wyposażania w kody kreskowe oraz paski magnetyczne (przeszło 5.000 wol.)

9. Wszystkie czytelnie (poza Bibliologiczną) czynne były w soboty do godz.17.00, a trzy z nich w niedziele do 13.00. Łącznie wszystkie czytelnie były dostępne przez 397 godzin w tygodniu.

10. Do księgozbiorów podręcznych czytelników włączono 2.127 (2002 - 2.588) jednostek a wyłączono 1.071 (2002 - 590). W sposób zasadniczy przebudowano księgozbiór Czytelni Zbiorów Specjalnych. Łącznie czytelnie liczyły 31.832, 1.425 dokumentów audiowizualnych oraz 1.559 tytułów czasopism bieżących.

11. Wskaźnik częstotliwości udostępniania księgozbiorów podręcznych w czytelniach wyniósł 6,65 a dla księgozbioru dydaktycznego Wypożyczalni 1,84 (w 2002 - 1,72), mimo utrzymania zasady wypożyczeń na stosunkowo długie terminy.

12. Liczba miejsc w czytelniach wynosiła 242 i nie uległa zmianie.

13. Liczba zarejestrowanych odwiedzin w czytelniach wyniosła 85.130.

X. Działalność informacyjna

1. Biblioteka dysponowała przeszło 100 bazami danych na CD-ROM oraz dyskach multimedialnych (słowniki, encyklopedie), udostępnianych czytelnikom zarówno jednostanowiskowo jak i w technologii ERL. Mogli oni korzystać również z Internetu, a także baz udostępnianych z serwera PCSS-u. Z baz w BU skorzystało 3.464 zarejestrowanych użytkowników (w 2002 - 3.879). Rejestrację tą powiększa statystyka wykorzystania baz udostępnianych w technologii ERL (dostęp do baz przez internet). Tych logowań było 2.699 (w 2002 - 11.082), w ramach których przeprowadzono 39.614 (2002 - 95.986) poszukiwań w bazach, wyszukano 12.572 (w 2001 - 138,5 tys.) abstraktów i 36.871 (2001 - 269 tys.) rekordów. Znacznie mniejsze wykorzystanie tych baz spowodowane zostało upadłością firmy STRATUS, ich dostawcy, który nie wywiązał się z obowiązku ich dostarczenia i aktualizacji.

2. Nieco mniejszym zainteresowaniem niż w roku ubiegłym cieszyły się bazy udostępnione przez firmę EBSCO w ramach projektu EIFL, do której logowano się 14.589 (2002 - 2.415) razy, ściągając łącznie 22.496 (2002 - 13.925) artykułów czy abstraktów.

3. Biblioteka uczestniczyła w konsorcjach dających dostęp do baz Elsevier, EIFL-Direct, LINK, IDEAL, SwetsNet Navigator oraz czasopisma Chemical Abstracts. Nie pełna za rok sprawozdawczy statystyka ich wykorzystania pozwala stwierdzić, że ściągnięto z nich 96.175 (2002 - 77.083) artykułów pełnotekstowych.

4. Mniejszym zainteresowaniem użytkowników cieszyły się prowadzone w każdą środę a od tego roku także w czwartki (głównie dla pracowników nauki, a także studentów) szkolenia z zakresu korzystania z CD-ROM i Internetu. Skorzystało z nich 91 osób. Konsultacje w zakresie dostępu do czasopism elektronicznych zostały zastąpione stałym kontaktem mailowym.

5. Powyższe usługi informacyjne zastępują korzystanie z form tradycyjnych - zestawień tematycznych i kwerend. Z usług tych skorzystało jednak w roku sprawozdawczym, w stosunku do ubiegłego więcej osób. W Oddziale Informacji Naukowej wykonano 1 zestawienie tematyczne z 1.170 opisami oraz 727 kwerend z 4.405 opisami. Oddział Zbiorów Specjalnych wykonał 59 kwerend oraz 95 abstraktów, a Czytelnia Niemiecka 98 kwerend.

6. Zarówno w OIN jak i w innych komórkach organizacyjnych BU wzrosła liczba zapytań i informacji udzielanych drogą mailową, które nie podlegają dokładnej rejestracji.

7. Zorganizowano 5 dużych wystaw:

- VIII Poznański Przegląd Książki Naukowej,
- Tadeusz Vetulani (1897 – 1952). Człowiek i uczonec
- „Teraz Poznań”
- 240 Exlibrisów Marii Dolnej
- ...Tu się wszystko zaczęło...25 lat Pontyfikatu Jana Pawła II.

XI. Komputeryzacja

1. Zakupiono 3 zestawy komputerowe na stacje robocze, serwer wykorzystywany jako Secondary Domain Controller, 25 czytników kodów kreskowych, wydajną drukarkę sieciową, 1 notebook.
2. W ramach wdrażania i użytkowania systemu HORIZON:
 - prowadzono konsultacje i szkolenia dla bibliotek zakładowych,
 - zmieniono sposób sortowania w indeksach,
 - przygotowano narzędzia oraz wykonano import rekordów z systemu SOWA,
 - przygotowano narzędzia oraz wykonano import rekordów zawierających dane osobowe nowych czytelników z bibliotek UAM do bazy systemu,
 - zakończono instalację i testowanie modułu Closed Stack Access, co umożliwi w 2004 roku uruchomienie usługi komputerowego zamawiania z magazynu.
3. Na wewnętrznym serwerze zainstalowano kolejne programy wspomagające prace BU, w tym:
 - program zarządzania bazą braków,
 - rejestracji materiałów na drodze książki,
 - generowania wezwań do zapłaty,
 - sprawdzania wysyłanych przypomnień o zwrocie książki.
4. Przejęto obowiązki dotychczasowego serwisanta sprzętu komputerowego w bibliotekach zakładowych zapewniając im także pełną obsługę informatyczną.
5. Przeprowadzono próby zastosowania sieci bezprzewodowej, których pozytywne rezultaty znajdują zastosowanie w zabytkowym gmachu BU.
6. Przygotowano bazę HORIZON i uruchomiono narzędzia informatyczne do automatycznej aktualizacji haseł z CKHW i opisów bibliograficznych z NUKatu.
7. Przeprowadzono dalszy cykl szkoleń dla bibliotekarzy BU, bibliotekarzy sieci biblioteczno-informacyjnej UAM oraz bibliotekarzy innych bibliotek należących do PFBN, udostępniając na stronie PFBN kolejne instrukcje.
8. Kontynuowano współpracę z dotychczasowym wykonawcą strony domowej WWW, dzięki czemu została ona znacznie rozbudowana o nowe informacje (m.in. nt Rady Bibliotecznej, informacji medialnych o BU, galerię sponsorów i darczyńców).

9. Na koniec roku sprawozdawczego baza liczyła:

	1999	2000	2001	2002	2003
Opisów bibliograficznych	46.353	118.792	164.390	214.853	320.570
Pozycji	108.628	277.374	404.278	541.985	759.890

XII. Działalność dydaktyczna, naukowo-badawcza, wydawnicza i popularyzatorska

1. Kształceniem z „Przysposobienia bibliotecznego” objęto 5.800 (2002 - 5.500) studentów w ramach 536 godzin dydaktycznych, a zajęciami z „Podstaw informacji naukowej” 4 grupy ćwiczeniowe w ramach 60 godzin dydaktycznych (w 2002 - 2 grupy, 60 godziny). W ramach zajęć 2-godzinnych przeprowadzono 8 wykładów i ćwiczeń (łącznie 16 godzin).
2. Praktyk studenckich dla studentów kierunków bibliotekarskich, podobnie jak w roku ubiegłym, nie organizowano. Zrealizowano miesięczną praktykę dla słuchaczki szkoły policealnej oraz 1 praktykę zawodową dla bibliotekarza z Kalisza.
3. W szkoleniu wewnętrznym uczestniczyło 16 osób, uzyskując stosowne zaświadczenia; 6 osób uczestniczyło w lektoratach języka angielskiego, 6 niemieckiego. W lektoratach wewnętrznym uczestniczyło 25 osób. Zaocznie na studiach magisterskich studiowało 11 osób, z których 5 uzyskało magisterium. Dwie osoby ukończyły studia podyplomowe. Czterech pracowników przygotowuje rozprawy doktorskie.
4. Zorganizowano trzy seminaria, poświęcone odpowiednio:
 - obchodom 10-lecia Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej,
 - obchodom 10-lecia istnienia Czytelni Niemieckiej,
 - problematyce gromadzenia i opracowania DZS-ów.
5. Zorganizowano 10 zebrań naukowych dotyczących: realizacji zajęć dydaktycznych, relacji z pobytów na konferencjach, wyjazdów zagranicznych, prezentacji nowych komputerowych prezentacji wspomagających dydaktykę, historii książki i bibliotek.
6. Zorganizowano prezentację i 6 wykładów w związku z organizowanymi przez UAM Dniami Nauki, 4 prezentacje w Pracowni Mikroform oraz 32 prelekcje dla gości wizytujących Ciężań. Przyjęto 16 wycieczek tj. przeszło 320 osób zainteresowanych historią Biblioteki, jej bieżącą działalnością, rozwojem usług informacyjnych i znaczeniem biblioteki jako warsztatu pracy naukowo-badawczej.
7. Zorganizowano środowiskowe spotkanie z N.Barberem przedstawicielem INIST-u, na temat systemu ARIEL.
8. W celu przygotowania kolejnego rocznika *Biblioteka* 7-krotnie zbierał się zespół redakcyjny, omawiając problemy redakcyjne i wydawnicze.
9. W ramach współpracy międzynarodowej współpracowano na podstawie umów z 21 ośrodkami. Przyjęto 5 gości indywidualnych z tych ośrodków, a pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej wyjeżdżali do różnych ośrodków tak w ramach umów jak i poza nimi 15-krotnie. Goszczono również delegację Uniwersytetu z Greiswaldu w związku z propozycją podpisania umowy międzyuczelnianej, żonę Premiera Czech, Dyrektora Departamentu Książki Min. Kultury Małgorzatę Ślusarską oraz kardynała Z. Grocholewskiego.
10. Wzorem lat ubiegłych z okazji Dnia Bibliotekarza zorganizowano wyjazd szkoleniowo-rekreacyjny, tym razem do Biblioteki Seminarium Duchownego w Paradyżu.

11. W ramach prowadzonych prac naukowo-badawczych pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej:

- 38 osób wzięło udział w konferencjach krajowych, wygłaszając 11 referatów, przewodnicząc 4 sesjom oraz 8 osób w konferencjach zagranicznych (1 z referatem),
- opublikowali 49 oryginalnych prac (w tym 5 samoistnych),
- opracowali 95 abstraktów dla czasopisma RILM Abstracts,
- 2 osoby pełniły funkcje członków redakcji pism lub serii ogólnopolskich.

12. Własnym nakładem ukazał się kolejny numer *Biblioteki*, 2 zeszyty serii *Antiquitates Minutae* (poświęcone: Telegramom Kościuszkowskiemu oraz Sztambuchom), 1 serii *Spisy zawartości prasy wielkopolskiej*, 1 zestaw (reprint) pocztówek, dwie książki autorstwa prof. dr hab. W. Wydry (katalog inkunabułów oraz o najdawniejszym druku poznańskim, publikację J. Osięgłowskiego nt. ochrony książki. Biblioteka współfinansowała również wydanie 2 prac wydanych przez inne instytucje.

13. Złożono 3 wnioski do MKiDN oraz Fundacji Bankowej im. L.Kronenberga o dofinansowanie planowanych działań w zakresie konserwacji zbiorów. Biblioteka została partnerem w ramach projektu FIGARO składanego Komisji Europejskiej, którego celem jest digitalizacja zbiorów muzycznych.

14. Biblioteka została koordynatorem ogólnopolskiego programu prowadzonego pod egidą Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych *Analiza funkcjonowania bibliotek naukowych w Polsce*.

XIII. ZBIORY BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ W CIĄŻENIU

1. Sporządzono 1 listę dubletów, którą rozesłano do bibliotek krajowych i zagranicznych.
2. Uporządkowano 630 mb zbiorów masońskich i 320 mb dubletów.
3. Zrealizowano dla Biblioteki Narodowej oraz bibliotek w Herne i Bayreuth 65 zamówień spośród dubletów.
4. Zrealizowano 157 zamówień czytelniczych oraz wykonano 830 stron kserokopii.
5. Przeprowadzono 32 prelekcje nt. zbiorów masońskich, udzielono 48 informacji indywidualnych.

XIV. PODSUMOWANIE

Rok 2003 okazał się ważnym w dziejach Biblioteki, z uwagi na fakt, że przyszło nam działać w sytuacji poważnego kryzysu finansowego. Dużym nakładem sił utrzymano pożądaną poziom wielu realizowanych dotąd zadań jak i podjęto zadania nowe. Jak każdy, i ten nie był pozbawiony porażek czy niespełnionych nadziei.

W zakresie zadań organizacyjno-kadrowych rok 2003 był okresem niewielkich zmian. System organizacyjny nie uległ zmianom, choć prowadzono pewne prace studyjne w tym zakresie. Ich efekty będą widoczne w roku 2004, kiedy to wejdą w życie zmiany w Oddziale Administracyjno-Gospodarczym i Oddziale Magazynowania i Ochrony Zbiorów. Będziemy szukać nowych rozwiązań dla oddziałów zajmujących się gromadzeniem i opracowaniem, komputeryzacją Biblioteki a być może również obsługą użytkowników.

Dość znacznemu zwiększeniu uległ stan etatowy Biblioteki. Stało się to wynikiem podjęcia nowych zadań w zakresie obsługi informatycznej sieci biblioteczno-informacyjnej UAM (1 etat), poszerzenia etatu OIN a głównie w związku z koniecznością wzmożenia ochrony. Uzyskano jeden etat dla Oddziału Zbiorów Specjalnych w celu wzmocnienia kontroli bieżącej a także etaty dla służb portierskich.

Na emeryturę odeszły w zaplanowany sposób trzy osoby. Nie było natomiast odejść niespodziewanych. Sprzyjało to programowemu realizowaniu zadań.

Od początku roku formalnie rozpoczął działać **Oddział Kontroli Zasobu**, powstały z połączenia Samodzielnej Sekcji Skontrum i Oddziału Katalogów. Zadaniem tego zespołu było nie tylko prowadzenie typowego skontrum, ale wszystkich prac zmierzających do porządkowania zbiorów (selekcja, scalanie, wyznaczenie materiału do opraw, wyznaczenie zbiorów do NZB, wskazywanie ubytków koniecznych do uzupełnienia). Można stwierdzić, iż koncepcja ta sprawdziła się w praktyce.

Przypominając wcześniejsze uwagi dotyczące finansowania, musimy zauważyć pogłębiający się rozdźwięk pomiędzy oczekiwaniami wobec Biblioteki a jej możliwościami ich realizacji. Uwaga ta dotyczy przede wszystkim środków na realizację podstawowego zadania jakim jest gromadzenie i opracowanie zbiorów. jak i prac remontowych, modernizacyjnych oraz zakupu wyposażenia technicznego.

Wspomniano uprzednio o nie przeprowadzeniu remontu części zabytkowej. Gmach główny jest w chwili obecnej w złym stanie, o czym świadczą spękane tynki, brudne ściany, nieszczelne okna i przeciekający dach. Realizowana jest - wymuszona przez kontrole NIK - akcja zabezpieczania gmachu. Zakończono budowę systemu alarmowego. Nie przeprowadzono natomiast w projektowane miejsce szatni, co utrudnia w dużym stopniu należyłą ochronę zbiorów.

Nie może optymizmem napawać fakt, że mimo podejmowanych starań, stanowisko władz uczelni w odniesieniu do poprawy sytuacji magazynowej jest jednoznaczne. Wynika z niego, że nie należy spodziewać się w najbliższych latach żadnych zasadniczych decyzji, a jedynym ratunkiem może być szukanie pomieszczeń zastępczych i przenoszenie do nich zbiorów. Uzyskano w związku z tym kolejne pomieszczenie przy ul. 28 czerwca, do którego przeniesione zostaną w początku 2004 roku zbiory z tzw. baraku. Barak ten zostanie następnie rozebrany. Zbiory te będą więc – po kilku latach – ponownie udostępnione czytelnikom, choć w

żaden sposób nie poprawia to sytuacji magazynowej BU. W czerwcu 2004 roku przystąpimy do zagospodarowywania ostatniej wolnej piwnicy (po wyniesieniu z niej resztek zbiorów zabezpieczonych), w wyniku czego zajęte zostanie ostatnie niezagospodarowane na cele magazynowe pomieszczenie.

Jako żenującą należy określić sytuację niezrealizowania w roku 2003 zakupu dla potrzeb BU komputerów ze środków inwestycyjnych uczelni. Jako nie do przyjęcia należy określić sytuację niemożności rozstrzygnięcia przez okres roku przetargu na ich zakup. W wyniku tej sytuacji (przy licznych awariach starych już komputerów) w pomieszczeniach katalogu i czytelni w końcu roku czytelnicy mieli do dyspozycji 6 sprawnych komputerów! Przy nasyceniu bazy własnej blisko 800.000 pozycji, powodowało to bardzo mocne ich niezadowolenie!

Poprawa sytuacji w tym zakresie, przy przygotowaniu organizacyjnym i pracowniczym Biblioteki, stanowi najważniejsze zadanie w roku 2004. Bez właściwego nasycenia gmachu Biblioteki stacjami roboczymi dla czytelników, intensywna praca nad opracowaniem nowości jak i retrokonwersja, pozyskiwaniem dostępów elektronicznych mija się z celem!

Przekroczony został przyznany BU budżet na zakup książek, zbiorów specjalnych, baz danych i czasopism. Nie wynikało to z rozrzutności Biblioteki lecz z faktu, że na ten cel w roku 2003 BU otrzymała 88% środków w stosunku do budżetu z roku poprzedniego. W ciągu dwóch lat budżet BU na ten cel zmalał o 25%! Wydatki na gromadzenie utrzymano na poziomie roku 2002 przeznaczając na ten cel środki uzyskane z kar, zapisów itp. Tym samym środków tych nie można było przeznaczyć np. na tak konieczną nadal retrokonwersję. Ma to ten dodatkowy aspekt, że wykonywanie pracy na rzecz retrokonwersji zbiorów pozwala pewnej grupie pracowników Biblioteki dorobić do ich bardzo niskich uposażeń.

Mimo tego w gromadzeniu, a właściwie mówiąc w organizowaniu dostępu do źródeł, dokonana się zasadnicza zmiana. Za te same środki, zdołano dzięki zmianie modelu gromadzenia czasopism, zakupić dostęp do blisko 9,5 tys. tytułów. Zakupiono również więcej niż rok temu książek polskich (tu m.in. podejmując wiele działań na rzecz tańszego ich nabywania w księgarniach – umowy i porozumienia), choć równocześnie zakupiono mniej książek zagranicznych. Tym samym, nie zrealizowano jednego z ubiegłorocznych założeń, jakie stanowiło zwiększenie zakupów tych książek. Bardzo ograniczono zakup zbiorów specjalnych.

Dlatego ze zdwojoną siłą należy powtórzyć ubiegłoroczne pytanie: jak dalece mamy oszczędzać na realizacji podstawowego, statutowego zadania Biblioteki jakim jest gromadzenie zbiorów.

W zarządzaniu zbiorami starano się nie tylko racjonalnie pozyskiwać ale i racjonalnie utrzymywać zasób źródeł. Zadanie to należy ocenić zrealizowano z dobrym skutkiem. Stąd nadal utrzymanie wysokiego poziomu selekcji prospektywnej, podjęcie starań o przejęcie przez biblioteki sieci jak największej liczby materiałów specjalistycznych, podjęcie działań na rzecz uzgadniania w sieci zakupów literatury zagranicznej. Te działania podkreślają realizowaną już od kilku lat przez BU politykę tworzenia kolekcji specjalistycznych najbliższej użytkownikom, tj. właśnie w bibliotekach sieci. Zarządzanie zbiorami to oczywiście również selekcja zbiorów jak i porządkowanie starych zasobów i zapasów dubletów. Pierwsze zadanie realizowano z mniejszym natężeniem niż w roku ubiegłym, co wynika z faktu wyczerpania się materiałów łatwych do selekcjonowania. Realizację zadania drugiego przez Oddział

Kontroli Zasobu ale i Oddział Czasopism należy ocenić wysoko, choć pracy w tym zakresie starczy na wiele jeszcze lat. Zadanie trzecie, porządkowanie zasobu dubletów realizowane jest dużym nakładem sił, ale przynosi bardzo widoczne rezultaty. Zasadniczy zakres pracy nad zagospodarowaniem dubletów magazynowanych w gmachu głównym powinien zostać zakończony w bieżącym roku.

Jednym z najbardziej widocznych znaków dokonujących się zmian w zakresie zarządzania zbiorami i usługami jest udostępnianie elektroniczne. W roku 2003 wyraziło się ono mniejszą liczbą niż w roku ubiegłym. Wyniknęło to z dwóch powodów: nie wywiązania się z dostawy dużej części z baz danych przez firmę STRTATUS, jak również zmiany systemu liczenia udostępnień elektronicznych. Zgodnie z ogólnopolskimi uzgodnieniami liczyliśmy wyłącznie ściągnięte pełne teksty i abstrakty.

Realizowane kolejny rok działania w zakresie ochrony zbiorów przyniosły określone –choć jeszcze nie w pełni zadawalające - efekty. Kontynuowano prace na rzecz wydzielenia zbiorów mających stanowić Narodowy Zasób Biblioteczny. Zakończono realizację prac zmierzających do objęcia gmachu systemem alarmowym zabezpieczającym zbiory. Do pełni efektu konieczne jest przeniesienie szatni i zainstalowanie obrotowych drzwi blokujących wejście na piętra użytkowe.

Sprawnie przebiegła realizacja zadań związanych z opracowywaniem zbiorów. Nie ma żadnych zaległości w opracowywaniu nowych nabytków. W mniejszym niestety niż pragnęlibyśmy zakresie przebiegała retrokonwersja zbiorów. Ponieważ zamówień z magazynu na materiały nie ujęte jeszcze w bazie komputerowej było mniej niż w latach uprzednich (wśród zamówień zrealizowanych do wypożyczalni **już 85%** dotyczyło książek z bazy) retrokonwersję skoncentrowano na zasobach czyteln i księgozbiorów podręcznych pracowni. Wspomniany brak środków nie pozwolił doprowadzić ich do takiego stanu zaawansowania, który pozwoliłby przystąpić do retrokonwersji zbioru głównego innymi sposobami, niż poprzez jego uaktywnianie w wyniku udostępniania. Duże nadzieje związane w tym zakresie z rozwojem dwóch systemów ogólnopolskich: KaRo i NUKAT także nie do końca zostały zrealizowane. Szczególnie ten drugi nie spełnił do końca pokładanych w nim nadziei.

W roku sprawozdawczym potwierdziły się sygnalizowane rok temu potrzeby zmian w obsłudze informacyjnej i dydaktycznej. Z jednej strony duża część użytkowników przychodzi do BU tak przygotowana, że nie oczekują oni żadnej pomocy. Z drugiej strony pojawiają się głosy płynące od władz wydziałów, że należy w większym zakresie objąć szkoleniami dot. usług elektronicznych nie tylko studentów ale i pracowników nauki. Część z nich miała dotąd bowiem małą styczność z tego rodzaju usługami, z drugiej strony usługi proponowane przez rynek rozwijają się tak szybko, że nie wszystkie osoby są w stanie indywidualnie śledzić i przyswajać je sobie. Rozpoczęte w roku 2003 szkolenia z tego zakresu winny w roku 2004 nabrać jeszcze większego rozmachu.

Rok 2002 był bardzo udany pod względem prowadzonej działalności wydawniczej, naukowej i popularyzatorskiej. Dobrze został przyjęty kolejny rocznik „Biblioteka”. Rozwijano zapoczątkowaną rok temu serię wydawniczą *Antiquitates Minutae*. Wydano samodzielnie 3 publikacje, a współwydano dwie kolejne. Ciągłe rozbudowywana strona domowa Biblioteki (wzbogacona o nowe działy), popularyzując nie tylko nasz zbiory i usługi, ale umożliwiającą uzyskanie wielu

informacji (katalogi, informacje o własnym koncie ale i automatyczne przesyłanie informacji z Oddziału Informacji Naukowej) cieszyła się wzrastającym zainteresowaniem. Te działania związane z szeroką propagandą zbiorów i usług będą realizowane.

Uruchomiono nowe zadania związane z podejmowaniem systemowych prób pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

Działania te przekładają się nie tylko na oceny uzyskiwane przez BU w rankingach (w roku sprawozdawczym w rankingu „Rzeczypospolitej” i „Perspektyw” BU uzyskała najwyższą ocenę w kraju!), ale i uzyskaną w ocenie KBN kategoryzację i przyznane środki na działalność statutową.

Wydaje się, że stopień uporządkowania wielu spraw merytorycznych pozwala myśleć nie tylko o prawidłowej realizacji zadań, ale o systematycznym rozwoju Biblioteki. Aby jednak wdrożyć w pełni zasady TQM i konieczna wydaje się w roku 2004 intensywna praca wszystkich bez wyjątku pracowników, przekonanie o słuszności podjętych działań, ich autentycznego zaakceptowania stałego dążenia do jak najwyższej jakości świadczonych usług oraz chęci stałego doskonalenia się i współtworzenia nowych rozwiązań.

Powtórzyć można ubiegłoroczne stwierdzenia, że doświadczenia roku sprawozdawczego wskazują wiele zadań, których realizację należy kontynuować czy podjąć w roku 2004. Wskazują również jednoznacznie, że w ostatnim okresie nastąpiły zmiany, których nie należy traktować jako objaw zły, niewłaściwy, których należy unikać, bać się czy udawać że ich się nie dostrzega. Należy zastanowić się raczej w jakim kierunku będą one następować w najbliższej przyszłości, w jaki sposób zmiany te wpływają i będą wpływać na organizację biblioteki, jej działania, jakie nowe zadania i funkcje będą generować. Zmuszają nas do zastanowienia się nad tym, jak należy przygotować się do ich realizacji: technicznie, organizacyjnie, strukturalnie i funkcjonalnie; jak przygotować zarówno kadre biblioteki jak i jej użytkowników.

Opracował: dr Artur Jazdon

Klasyfikacja rzeczowa nowych wpływów według dyscyplin wiedzy

Symbol	Dział	wol.2003	%	wol.2002	%
A	Języki informacyjne, encyklopedie, prasoznawstwo	118	1,42	141	1,26
B	Bibliotekoznawstwo	132	1,59	156	1,40
C,D,E	Historia, Nauki pomocnicze	1.787	21,51	1.219	10,95
F	Wojskowość	160	1,92	550	4,94
G,I,	Nauki społeczne	282	3,39	1.108*	9,96*
K		736	8,86		
H	Nauki polityczne	116	1,39	392	3,52
L	Prawo	672	8,08	675	6,06
M	Sztuka	702	8,45	721	6,48
N,O,P,Q,Z	Filologie	1.012	12,18	1.925	17,30
R	Filozofia, Psychologia	412	4,95	658	5,91
S	Pedagogika	670	8,06	1.493	13,42
T	Religioznawstwo	722	8,69	1.050	9,43
U	Geografia	147	1,76	195	1,75
V	Matematyka, Astronomia	70	0,84	116	1,04
W	Nauki przyrodnicze	415	4,99	520	4,67
X	Medycyna	58	0,69	58	0,52
Y	Technika, Rolnictwo, Leśnictwo	96	1,15	146	1,31
Łącznie		8.307	100,00	11.123	100%

*ŁĄCZNIE Z EKONOMIĄ

	2001	2002	2003
Użytkownicy	50.000	54.000	57.000
Studenci	45.000	49.000	52.000
Pracownicy	5.000	5.000	5.000

Wskaźnik	2001	2002	2003
Wydatki biblioteki na 1 użytkownika	179,60	187,20	158,2
Wydatki biblioteki na 1 studenta	199,60	224,70	191,9
Wydatki na zakup zbiorów bibliotecznych na 1 użytkownika	72,90	71,50	68,1
Wydatki na zakup zbiorów bibliotecznych na 1 studenta	81,00	78,70	74,7
Wydatki na zakup książek na 1 użytkownika	12,50	10,90	9,7
Wydatki na zakup książki na 1 studenta	13,90	12,00	10,6
Koszt magazynowania 1 vol.	3,38	3,78	3,34
Proporcja budżetu biblioteki (tzw. fundusz dydaktyczny + płace) do budżetu Uczelni (w %)	5,25	5,04	4,6
Proporcja pracowników biblioteki do ogólnej liczby pracowników Uczelni (w %)	3,03	3,01	3,18
Proporcja funduszu płac: Biblioteka/Uczelnia (w %)	4,80	4,70	4,30
Użytkownicy zarejestrowani do użytkowników potencjalnych(w %)	46,20	49,30	52,18
Liczba vol. (jedn.obl.) na 1 użytkownika	53,20	49,50	47,25
Liczba vol. (jedn.obl.) na 1 studenta	59,10	54,50	51,80
Liczba vol. książek na 1 użytkownika	30,80	28,30	27,04
Liczba vol. książek na 1 studenta	33,80	31,20	29,64
Wpływ roczny na 1 użytkownika	0,60	0,63	0,53
Wpływ roczny na 1 studenta	0,67	0,70	0,58
Ogólna liczba vol. (jedn.obl.) na liczbę udostępnień tradycyjnych	5,01	4,87	4,84
Liczba udostępnień (tradycyjnych+elektronicznych) do liczby vol.	0,28	0,39	0,28
Liczba użytkowników przypadająca na 1 pracownika bibliotek	330,00	359,00	358,50
Liczba studentów przypadająca na 1 pracownika biblioteki	297,00	325,60	327,00
Powierzchnia biblioteki przypadająca na 1 użytkownika (m ²)	0,34	0,31	0,30
Powierzchnia biblioteki przypadająca na 1 studenta (m ²)	0,37	0,35	0,33
Liczba studentów na 1 miejsce w czytelnich	186	202	215
Liczba użytkowników na 1 pracownika agend obsługi (wypożyczalnia, czytelnie, magazyny, OIN)	926	1.000	1019
Liczba wypożyczeń na 1 zarejestrowanego czytelnika	6,75	6,35	6,3
Liczba wypożyczeń na 1 pracownika Wypożyczalni	15.487	18.814	20.826
Liczba udostępnień w czytelnich na 1 pracownika Czytelń	25.720	26.299	25.427
Liczba udostępnień w bibliotece (czytelnie + wypożyczalnia) na 1 użytkownika	10,60 14,80*	10,20 19,40*	9,8 13,23*
Liczba udostępnień w bibliotece (czytelnie + wypożyczalnia) na 1 studenta	11,80 16,40*	11,20 21,40*	10,70 14,51*

* pierwszy wskaźnik: udostępnienia wyłącznie tradycyjne, drugi: tradycyjne i elektroniczne